

REMISSER OCH YTTRANDE**§ 12 Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm – lägesrapport och förslag till åtgärder**

Svar på remiss från kommunstyrelsen

BESLUT

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Hållbarhetskommisionens lägesrapport och förslag till åtgärder.
2. Omedelbar justering.

Ärendet

Stockholms Hållbarhetskommision publicerade vintern 2016/2017 fyra nya delrapporter som berör demokrati, utbildning, arbetsmarknad och stadsplanering. Varje rapport innehåller förslag på förändringar för att stärka den sociala hållbarheten i staden. I en remiss ombuds berörda nämnder och styrelser ta ställning till de förslag som rör deras ansvarsområden.

Förvaltningen ställer sig positiv till ett flertal förslag i rapporterna, bland annat att stärka kunskaperna om medborgardialoger i stadens förvaltningar samt att det offentliga rummets betydelse och invånarnas tillgång till kultur uppmärksammas. Förvaltningen uppskattar också förslagen om att staden ser över möjligheten att stärka ställningen på arbetsmarknaden för unga med funktionsnedsättning.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 2017-03-20.
Dnr 1.5.1-49/2017

Förslag till beslut

Ordföranden Lars Bäck (V), Kjell Backman m fl (S) och Mariana Moreira Duarte m fl (MP) yrkade att nämnden skulle bifalla förvaltningens förslag.

Lars Jilmstad m fl (M) yrkade att nämnden skulle delvis bifalla förvaltningens förslag och lade därutöver fram ett eget förslag – se Reservation nedan.

Beslutsgång

Ordföranden ställde yrkandena mot varandra och fann att nämnden hade beslutat enligt förvaltningens förslag.

Peter Öberg (L) anmälde ett särskilt uttalande.

Lars Hultkvist (KD) anmälde ett ersättaryttrande.

Reservation

Lars Jilmstad m fl (M)

Stadsdelsnämnden beslutar följande:

1. Förvaltningens förslag till beslut bifalls delvis.
2. Därutöver anføres.

Sociala hållbarhetskommissionen publicerade vintern 2016/2017 fyra nya delrapporter som berör demokrati, utbildning, arbetsmarknad och stadsplanering. Moderaterna välkomnar det arbete som har gjorts och ställer sig positiva till flertalet av förslagen i rapporterna. Med det sagt finns det även åtgärder som vi är djupt kritiska till och ställer oss frågande till dess genomförbarhet. Nedan redovisas synpunkter på respektive rapport.

Medborgare med mandat

Delrapporten medborgaren med mandat lyfter angelägna delar om demokrati och vikten av delaktighet. Demokrati är kärnan i det svenska samhället och ska värnas och främjas. Genom delaktighet och inflytande skapar vi stadsdelar som håller ihop och som människor vill fortsätta bo i.

För oss är det också viktigt att stadens skattemedel används på ett effektivt sätt. Att ta del av invånarnas syn på hur deras miljöer kan förbättras är viktigt för både politiker och tjänstemän. Vi politiker är valda för att representera våra väljare och göra tuffa prioriteringar å deras vägnar genom en förmåga att se till helheten när vi fattar beslut. Idag finns möjlighet för medborgare att engagera sig i och påverka politiska beslut som rör deras närmiljö genom att exempelvis insända medborgarförslag, delta i samråd eller ha en dialog med lokala företrädare under stadsdelsnämndens frågestund. I slutändan är det dock folkvalda politiker som har ansvaret att väga samman intressen och göra prioriteringar. Vi ställer oss därför kritiska till förslaget om Medborgarbudgetar. Det riskerar att bli ett sätt att frånsäga sig det ansvaret och risken är påtaglig att engagerade sårintressen, snarare än ett för stadsdelens invånare representativt allmänintresse, blir styrande i processerna.

Stockholms stadsdelar ska vara levande stadsdelar som är trygga för alla invånare som vistas här. Gallerior bidrar till att skapa mer liv och rörelse och lockar hit näringsidkare och andra verksamheter vilket både skapar arbetstillfällen och naturliga mötesplatser i stadsdelen.

För att kunna frigöra mer resurser till kärnverksamhet anser vi att staden regelbundet måste ompröva arbetssätt och strukturer för att kunna hålla kostnader för byråkrati, administration och onödigt krångel nere. Inom upphandlingsområdet finns möjlighet att hålla nere kostnader och samtidigt hålla uppe kvaliteten vid inköp av varor och tjänster så att stockholmarna får ut så mycket som möjligt av sina skattekrönor. Alltför många och detaljerade krav i upphandlingar, så som sociala klausuler, driver dock upp kostnader och försvårar för många företag att kunna lägga anbud i en upphandling, vilket riskerar att ge sämre kvalitet för dyrare kostnad.

Dold potential – hinder och möjligheter för ungas stockholmars etablering på arbetsmarknaden

I delrapporten dold potential föreslås åtgärder som att rikta sociala klausuler i upphandlingar till särskilt prioriterade grupper, att utveckla ett arbete med arbetsdifferentiering samt att främja kompetensbaserad och icke-diskriminerande rekrytering.

Att införa så kallade sociala krav i upphandling, som föreslås i rapporten, innebär att det offentliga ställer krav på att en viss andel av de anställda ska tillhöra en utsatt målgrupp för att företag ska få delta i en upphandling. Det är självklart att Stockholms stad ska säkerställa anständiga arbetsvillkor för medarbetare hos leverantörer som staden anlitar. Seriösa aktörer, rättssäkra arbetsförhållanden, transparenta upphandlingsmodeller och konkurrens på lika villkor ska präglade upphandlingar i Stockholms stad. Men samtidigt som vi måste värna goda villkor för jobben måste vi också värna de drivkrafter som får jobben att växa.

Sociala krav i upphandlingsförfaranden innebär alltför stora begränsningar i företagens möjligheter att förädla sina produkter och tjänster på bästa sätt. Förslaget stänger därmed ute företag som måste anpassa sig till den verkliga marknadens krav för att överleva. I vissa fall skulle det kunna innebära att företag tvingas säga upp befintlig personal för att möta upphandlingskraven från staden. Ett annat tänkbart scenario är att en utrikesfödd person blir uppsagd för att ge plats åt en annan person från en av stadens definierade svaga grupper. Sociala krav vid upphandling blir då snarare integrationshämmande än främjande.

När det gäller förslaget om arbetsdifferentiering är det viktigt att understryka att många arbetsuppgifter som förekommer inom såväl förvaltningar som de flesta företag är specialiserade, systemberoende och kräver rätt kompetens. Därför kan differentiering av arbetet bli problematiskt. Både offentliga och privata aktörer är ofta intäktsfinansierade vilket också försvårar möjligheter att avsätta nödvändiga resurser för introduktion, handledning, mm. Med sagt innebär det inte att förslaget om arbetsdifferentiering ska avfärdas helt, men det behövs en noggrann analys för vilka yrkesområde och målgrupper där detta skulle kunna tillämpas. En arbetsdifferentiering får inte äventyra kvalitén på produkten eller tjänsten. Möjligheterna är dock begränsade då flera tjänster inom exempelvis myndighetsutövning och förskola kräver specifik utbildningsbakgrund eller legitimation.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet

De två delrapporterna ”Staden där vi möts” och ”Från delad till enad stad” tar fasta på några synnerligen viktiga utgångspunkter. Det handlar om att bygga tätare och mer hållbart, ta bort fysiska barriärer och sätta in åtgärder för att öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet. Tyvärr gör den socialdemokratiskt ledda majoriteten precis tvärtom – deras ord möts inte upp i handling – de cementerar den fysiska segregationen i Stockholm.

Bland annat tar kommissionen upp att det går att överbrygga fysiska barriärer mellan stadsdelar och på så vis motverka negativa följder av rumslig segregation. Detta faktum påtalar vi gång efter annan i reservationer i såväl kommunfullmäktige som berörda nämnder.

Genomförandet av miljonprogrammets glesa struktur har medfört en av de allra största samhällsutmaningarna vi har i Stockholm idag – segregerade stadsdelar. Detta faktum bekräftas också i delrapporten ”Från delad till enad stad” – resurssvaga hushåll koncentreras till mindre attraktiva bostadsområden där välfärdsutvecklingen är sämre. Därtill kommer majoritetens beslut om nya nivåer för tomträttsavgifter leda till att denna situation cementeras i än större utsträckning.

Kommissionen påpekar att enbart nybyggnation av bostäder inte kommer att räcka för att komma till rätta med bostadsbristen. Detta har vi också påpekat vid otaliga tillfällen. Men nuvarande byggtakt kommer bara drygt halva bostadsbehovet att mötas. Vi instämmer helt med kommissionens slutsatser om att andra åtgärder behöver sättas in. Det handlar bland annat om att reformera flyttskatten för att främja rörligheten på marknaden och få ett bättre nyttjande av det befintliga beståndet.

Delrapporten ”Staden där vi möts” tar fasta på värdet av rummet mellan husen, det vill säga gestaltningen av den offentliga miljön med parker och torg där vi alla kan vistas fritt och mötas. Vi instämmer i att otryggheten i stadsdelarna aktivt måste motarbetas. Detta är inte minst viktigt i våra utanförskapsområden där den grova brottsligheten har eskalerat bara det två senaste åren.

När Stockholm växer med nya årsringar är det viktigt att bejaka mer än enbart kvantitet i bostadsbyggandet, vi måste även se gaturummet mellan husen som en del i arkitekturen. Det är därför bra att delrapporten även tar upp arkitektens roll i det offentliga rummet. I det sammanhanget är det dock anmärkningsvärt att Stockholm ännu har något arkitekturprogram, trots att ett godkännande av Arkitektur Stockholm klubbades i stadsbyggnadsnämnden i november 2013.

Den lärande skolan

I delrapporten den lärande skolan lyfts insatser som infördes under Alliansens tid i majoritet och regeringsställning. I rapporten föreslås att flera av dessa borde utvecklas ytterligare. Däribland karriärtjänster för lärare där kollegialt lärande ingår, matematiklyftet och även vikten av en skolkultur som präglas av höga förväntningar på alla elever. Det är bra och välkommet.

Vi delar även uppfattningen att det krävs tydligare uppföljning av stödinsatser till elever med behov för att säkerställa att insatserna når alla elever. Resultatspridningen mellan skolor utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar är fortsatt stor och har förstärkts jämfört med tidigare, trots att det socioekonomiska tillägget idag står för en betydande del av utbildningsnämndens budget.

Moderaterna har tidigare påpekat att systemet med tilläggsbelopp inte fungerar tillfredsställande samt föreslagit screening i övergång mellan förskola och grundskola för att hitta eleverna i tid, men vi har också tillskjutit medel för elever i behov av särskilt stöd. För att åtgärder och resurser ska vara effektiva krävs ordentlig uppföljning, utvärdering och styrning. Det är därför positivt att detta nu lyfts i rapporten.

Särskilt uttalande

Peter Öberg (L)

Den styrande majoriteten talar om ”en stad som håller samman” men prioriterar symboliska satsningar på råd, utskott och byråkrater samtidigt som konkreta satsningar på ytterstaden, exempelvis flyttar av stadens förvaltningar, skjuts upp eller ställs in.

De forskarrapporter som hållbarhetskommisionen har tagit fram är på det hela taget gedigna och intressanta och bidrar till vår samlade kunskap om Stockholm. Samtidigt kännetecknas den ideologiska utgångspunkten för hållbarhetskommisionens arbete av en statisk syn på individen, där den enskildes möjligheter att själv förändra sina livsvillkor inte berörs. Lösningar tänks genomgående ta formen av ytterligare politiska styrmedel, inte att undanröja de hinder som försvårar för människor att förverkliga sina livsdrömmar. Liberalerna menar att social hållbarhet förutsätter social rörlighet.

Majoriteten talar mycket om sociala investeringar som ett sätt att öka den sociala hållbarheten. Det faktiska arbetet med sociala investeringar har ännu inte lett till några resultat, och risken är stor att byråkrati och omständliga processer gör att de medel som har anslagits för sociala investeringar inte kommer till nytta.

Liberalerna föreslår att såväl lön som möjligheter till kompetensutveckling stärks för socialsekreterarna, framför allt i den sociala barn- och ungdomsvården, samt att lärarna får högre löner och större möjligheter att utföra sitt pedagogiska uppdrag. Det utgör konkreta satsningar som gör det möjligt för staden att höja kvaliteten i det stöd vi kan ge till varje barn att få en bra start i livet. På så sätt minskar vi skillnaderna i uppväxtvillkor och ökar varje stockholmares möjlighet att forma sitt eget liv.

Demokrati

Att medborgarna känner att de kan påverka sitt lokalsamhälle är viktigt för tilliten till demokratin. Alliansen arbetade under vår tid vid makten på många sätt för att öka medborgarnas inflytande genom medborgarförslag, boendedialoger, Järvalyftet och nya samrådsmekanismer.

Majoriteten har gjort ett stort nummer av de medborgardialoger och försök till medborgarbudgetering som har gjorts. Vi ser en stor risk i att man utlovar ett inflytande som inte egentligen finns, och därmed gör människor besvikna. Majoriteten lever heller inte alltid själv upp till sina högtflygande ambitioner. Dialoger med närboende när det gäller exempelvis modulbostäder för nyanlända har varit illa skötta och har skapat frustration hos de lokalboende att de inte får information om vad som händer och att deras synpunkter inte tas till vara.

Som påpekas på många håll i hållbarhetskommisionens delrapport *Medborgare med mandat* är det ett genomgående problem med medborgardialoger att de ger resursstarka och röststarka medborgare, ofta med på förhand mycket tydliga åsikter, ett oproportionerligt inflytande, och därmed att resultatet av processerna blir mindre representativt för åsikterna hos befolkningen i allmänhet. De förtroendevalda politikerna har ett ansvar att företräda samtliga medborgare och så länge problemen med ojämnt deltagande inte är lösta finns det en gräns för hur mycket av beslutsfattandet som kan delegeras från förtroendevalda till deltagarstyrda processer. Det hindrar inte att man använder dialogprocesser för att ta in nya idéer eller få en bild av hur ett förslag kommer att fungera i verkligheten.

Rapporten för en diskussion om social representativitet, såväl när det gäller deltagare i medborgardialoger som när det gäller den kommunala förvaltningen. Risken med ett överdrivet stort fokus på social representativitet är att individen reduceras till egenskaper som andra har valt ut och lagt vikt vid. Social representativitet i en urvalsprocess när det gäller politiskt beslutsfattande kan aldrig ges större tyngd än åsiktsrepresentativitet. Vad gäller representativitet inom förvaltningen är det självklart att staden ska sträva efter att vara en attraktiv arbetsgivare för alla oavsett bakgrund. Tillsättningar och befordringar ska ske strikt efter skicklighet och förtjänst.

Vi välkomnar satsningar för att skapa fler mötesplatser för föreningslivet och civilsamhället, något som är mycket efterfrågat. Vi välkomnar också projektet med en digital dialogportal som vi tror kan vara ett intressant sätt att stimulera medborgarna att dela med sig av sina idéer.

Skola

Högt ställda förväntningar och tydliga krav är grundläggande för att alla elever ska kunna lyckas i skolan. Precis som konstateras i delrapporten *Den lärande skolan* är det viktigt att skapa och upprätthålla en kultur med höga förväntningar, vilket har större betydelse för elever som saknar stöd hemifrån och förebilder som motiverar dem till att uppnå goda studieresultat.

För att försäkra sig om att krav och förväntningar efterlevs måste skolan utvärdera elevernas kunskaper. Tidiga utvärderingar gör att lärarna lättare kan upptäcka vilka elever som inte hänger med i undervisningen – och var man behöver sätta in stöd och hjälp.

Lärare och rektorer spelar en avgörande roll för skolans pedagogiska utveckling. Satsningen på förstelärare och lektorer måste återupptas. Den avbrutna satsningen försvårar rekrytering och möjlighet att behålla skickliga lärare. Möjligheten att göra karriär inom läraryrket måste stärkas. Rektorer och skolledare måste kunna fokusera på att vara pedagogiska ledare.

Arbetsmarknad

Majoritetens 90-dagarsstrategi för unga är ett misslyckande. En bättre strategi för att få unga i arbete är att ge fler unga möjligheten till ett riktigt jobb. Det kan ske med olika former av lärlingsystem och yrkesintroduktion. Det är viktigt med samarbete med företag och andra organisationer i sysselsättningsarbetet. Genom sysselsättning bryts utanförskap och vägar in i samhället öppnas. Arbetet med att aktivt för människor från bidrag till jobb måste vara en prioriterad uppgift.

En funktionsnedsättning ska inte påverka ens möjligheter på arbetsmarknaden. Fler personer med funktionsnedsättning borde anställas av staden och personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjlighet som andra anställda att växa som medarbetare och utveckla sin kompetens och sitt ledarskap. Ett program bör tas fram för att kartlägga och åtgärda de utmaningar som personer med funktionsnedsättning möter i sin yrkesmässiga profession.

Staden bör också samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser feriearbeten och möjligheter till arbete för personer med funktionsnedsättning.

Stadsbyggnad

En av de allra viktigaste frågorna för hållbar stadsbyggnad är att se till att bygga inte bara bostäder, utan bygga fungerande samhällsmiljöer. Vi ser gärna ett utökad arbete med analyser och ställningstaganden kring kulturmiljöer och socialt värdeskapande men vi anser att huvudfokus måste ligga på att faktiskt planera på det sätt vi redan bestämt att vi vill planera. Liberalerna anser att frågan om tillgång på förskole- och skolplatser är den allra viktigaste stadsplaneringsfrågan för en hållbar samhällsbyggnad. Trots riktmärken för förskoleplatser och skolplatser finns, trots uppdraget om barnkonsekvensanalyser i våra beslutsunderlag, misslyckas majoriteten systematiskt med att planera in förskolor och skolor kring våra utvecklingsområden. Därför kräver vi att det redan i startbesluten för detaljplanearbetet ska finnas en analys av förskole- och skolkapaciteten så att det samtidigt som det planeras för nya bostäder, planeras för nya utbildningslokaler.

Det är också helt nödvändigt att se större sammanhang än dagens detaljplaner för att få utväxling på föreslagna analyser kring hållbara stadsmiljöer. Vi behöver områdesplanera för att få in äldreboenden, idrottsytor, skolor, förskolor, lokal handel, arbetsplatser och kulturmiljöer på ett sätt som bildar en fungerande, trygg och inspirerande stadsmiljö.

Ersättaryttrande

Lars Hultkvist (KD)

Om jag hade haft förslags- och rösträtt hade jag yrkat enligt följande:

Stadsdelsnämnden beslutar följande.

- Stadsdelsförvaltningens förslag till beslut bifalls delvis.
- Därutöver anförs följande.

Kommissionens förslag om medborgardialoger, medborgarbudgetar och medborgarvärdar innebär en underskattning av den parlamentariska demokratins möjligheter. Detta är särskilt tydligt när den föreslår att nämndledamöter skall gå en utbildning för att kunna ha en dialog med allmänheten. Kristdemokraterna anser att det är partiernas roll att avgöra vilka kompetenser deras företrädare skall ha.

Kommissionen lyfter fram ungas situation som befinner sig utanför både arbete eller studier. Vi vet idag att unga som saknar gymnasieutbildning har det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden än unga som har gymnasieutbildning. Ännu värre är det för gruppen som varken har avslutad grundskola och därmed inte heller gymnasiebetyg. Den gruppen har ofta många års studie att ta igen och försöka reparera vilken kan ses som oövertäglig.

Samtidigt har denna grupp har debatterats sedan utredningen ”Unga Utanför” skrevs av Anders Kassman redan 2003 på uppdrag av ungdomsstyrelsen. Utredningen resulterade i att

kommunerna idag har ett uppföljningsansvar för gruppen och skyldighet att hjälpa dem med rådgivning och stöd för att komma tillbaka till studier eller praktik. Olika projekt har bedrivits i Stockholm med allt ifrån Navigatorscenter till ungdomsanställningar med just målet är att de skall kunna studera eller jobba. Problemet med många ungdomar utan sysselsättning kvarstår trots många insatser från samhällets sida.

Samtidigt skriker samhället efter en mängd yrkeskategorier. Det privata näringslivet har stora svårigheter att rekrytera vissa yrkesgrupper såsom truckförare, grävmaskinister, glasmästare, bagare mm. Många av dessa yrken kräver inte tre års gymnasium. De kräver att man har rätt körkort och i vissa fall även kan få börja som lärling.

Det är dags att börja arbeta för att Stockholm anordnar fler kortare utbildningar för både unga vuxna men även vuxna som saknar utbildning. Syftet är att denna grupp snabbare skall hitta in i arbetslivet trots att de saknar gymnasieutbildning. Detta kräver ett samarbete mellan näringsliv och kommun för att ta reda på vilka yrkeskategorier som saknas i samhället för att därefter kunna uppdra åt yrkesskolorna att anordna dessa utbildningar.